

Atıf/ Citation

Kulu, M. Mustafa, Tuğçe Ersoy Ceylan, "Takdim." Editöryal. *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, no. 9 (Kış 2021): 1-5.

TAKDİM

M. Mustafa KULU

Doktora Öğrencisi, Arş. Gör., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye
Ph.D. Student, Res. Asst. Department of International Relation, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Selcuk University, Konya, Turkey
<https://orcid.org/0000-0002-6625-3727>
WOMxw-wAAAAJ <mmkulu@gmail.com> <mkulu@selcuk.edu.tr>

Tuğçe ERSOY CEYLAN

Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir Türkiye
Assoc. Prof. Dr., Department of International Relations, Faculty of Business and Administration, Izmir Democracy University, Izmir, Turkey
<https://orcid.org/0000-0001-5478-3539>
YSj9x1gAAAAJ <ersoytugce@gmail.com> <tugce.ersoy@idu.edu.tr>

Makale Türü: Editöryal Makale

Yazım Tarihi: 16.06.2022

Yeni bir sayı ile yeniden okuyucularımızın karşınızdayız. Bu sayımızda biri İngilizce olmak üzere dört araştırma makalesi ve bir çeviri yer almaktadır. Türkiye’de İsrail ve Yahudi çalışmaları alanındaki araştırmalara katkıda bulunmak amacıyla yayın yapan *İsrailiyat* dergisinin son sayısında edebiyat, tarih ve ilahiyat disiplinlerinden makaleler bulunmaktadır.

İsrailiyat dergisinin bu sayısı, M Mustafa KULU ve Tuğçe ERSOY CEYLAN eş-editörlüğünde yayımlanmıştır. Bundan sonraki sayıları da birlikte yayımlamak istiyoruz.

Dergimizin 2022 yılı ortası itibariyle yaklaşık olarak üst veri gösterim sayısı 17.494’e, pdf olarak indirilme sayısını ise 91.917’ye yükselmiştir.

Dergimiz, her yıl düzenlediği Uluslararası İsrail ve Yahudilik Çalışmaları Konferansı’nın 2021 yılında beşincisini düzenlemiştir. 39 çalışmanın sunulduğu konferansın *Bildiri ve Öz Kitabı* yakında yayımlanacaktır. 2022 yılında

Bu belge ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kaynak gösterilmesi koşuluyla yayınlanmış makalenin tüm kullanımına (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma, dağıtma vb.) izin veren [Yaratıcı Ortaklıklar Atıf-Gavriticari-Türetilemez 4.0 \(CC BY-NC-ND 4.0\) lisansı](#) altında yayımlanmaktadır:

This document is published under the terms of [Creative Commons Attribution-NonCommercial \(CC BY-NC\) License](#) which permits free use (such as link to the content or permission for its download, distribution, printing, copying, and reproduction in any medium) except change of contents and for commercial use, provided the original work is cited.

yapılacak altıncı toplantının düzenleyebilmesi için yoğun olarak çalışıyoruz. Konferans bildiri çağrı yazısı bitirilmiş olup yakında duyuruya çıkılacaktır.

“It’s very hard to be a Jew, but it’s Even Harder Being a Jewish Woman’: Jewish Women Identity within the İzmir Community on The Eve of Young Turk Revolution 1899-1908” [“Yahudi Olmak Çok Zor, Ama Yahudi Kadın Olmak Daha Da Zor...” 1899-1908 'Jön Türk Devriminin Öncesinde İzmir Toplumu İçindeki Yahudi Kadın Kimliği] başlıklı makalesinde Efrat AVIV, Jön Türk devrimi öncesinde (1899-1908) İzmir Yahudi topluluğunda Yahudi bir kadın olmanın ve Yahudi kadın kimliğinin ne anlama geldiğini araştırıyor. Bu ilgi çekici mikro tarih çalışması, birincil kaynaklara dayanmaktadır. Bu bağlamda yazar İzmir’de Yahudi cemaatinin Ladino dilinde çıkan *El Komersial / El Comercial* (1906–1909) [“Ticari”] gazetesine odaklanmaktadır.

İzmir’in gelişen Ladino basını, *La Buena Esperanza* (1871–1917?), *El Novelista* (1891–1922) ve *El Meseret* (1897–1922) (hiciv dergisi *El Soyтары* (1909–1914?)) gibi uzun süredir yayınlanan haftalık süreli yayınlardan oluşmaktadır.

Yazar, bir yandan o dönem İzmir kültürel elitinin yaşayışını ortaya koyarken diğer yandan da milliyetçilik, millî kimlik, feminizm gibi olguların Tanzimat sonrası Osmanlı toplumunda nasıl karşılık bulduğuna ışık tutmaktadır.

Çok parçalı olan Osmanlı Yahudi toplumunda derin toplumsal, yapısal, entelektüel ve topyekün bir reform olmadan yaşam biçimine yönelik reformlarla sağlanan ekonomik ve kültürel iyileşme İzmir veya genelde Osmanlı Yahudilerini Avrupa’daki Yahudi toplumlarından ayıran en önemli özellikti. Batı dışı dünyanın Yahudileri olarak Batı’daki modern Yahudilere benzemek için modernleşmeye çalışmışlardır. Yahudiler içlerinde yaşadıkları Osmanlı/Türkiye toplumunun etkisinde kalarak genelden çok da farklılaşmayan topluluk olmuşlardır. Tanzimat sonrasında Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük akımlarından Osmanlıcılığın etkisinde kalmışlar. Cumhuriyet’in laikleşme süreci ile kısmi özgürleşmelerini ve aydınlanmalarını elde etmelerine rağmen Avrupa’daki dindaşları gibi bir düzeye gelememişlerdir.

“Türk ve Ladino Edebiyatlarına Mukayeseli Bir Bakış: Nasrettin Hoca ve Djoha Öyküleri” [A Comparative Study of Turkish and Ladino Literatures: Nasreddin Hodja and Djoha Stories] başlıklı makalede Ömer Faruk DAĞCI ve Arda ARIKAN, 492’de İspanya’dan kaçarak Osmanlı Devleti’ne gelen Sefarad Yahudilerinin Ladino edebiyatında mizahi bir figürü olan Djoha (“Coha”) hikâyeleri ile Nasreddin Hoca hikâyeleri arasında bir karşılaştırma yapmakta ve Türk-İslam kültürü ile Ladino kültürü arasındaki ortak unsurları ve iki kültür arasındaki geçişkenliği ortaya çıkarmaktadır. Nasreddin Hoca ve Djoha anlatıları arasında kelime oyunları, atasözleri ve deyimler, din, eğitim, çok kültürlülük, zaman, mekân, gastronomi, mimari, monarşi, hayvanlar ve cinsellik

temalarında ciddi benzerlikler olduğunu saptayan yazarlar, Nasreddin Hoca'nın bir Ladino kültürü unsuru olarak dönüşümünü gözler önüne sermektedir.

Farklı dillerde/ folklorlarda birbirine yakın "Juha", "Djoha", "Djuha", "Dschuha", "Chotzas", "Cuha" (جحا) gibi adlarla anılan (Nasreddin) Hoca hikayelerinin varlığına rağmen Hoca'nın gerçekten yaşayıp yaşamadığı konusunda halkbilimciler farklı görüşler ortaya konmaktadır. Bazı araştırmacılar, Nasreddin Hoca diye birinin yaşamadığını, Arap güldürü tiplmesi Cuha'nın zamanla Türkler arasında Hoca'ya dönüştüğünü öne sürmüştür. Bazı araştırmacılar ise Nasreddin Hoca'yı tarihi kişiliklerle bağdaştırma yoluna başvurmuşlardır. Bu savlardan birisi çok önemlidir: Orta Çağ tarihçisi Mikail Bayram, bugün İran'daki Hoy kasabasında doğan, Fahrüddin Razi'nin talebesi, Şeyh Ehvadüddin Kimrani'nin damadı, Hacı Bektaş-ı Veli ve Sadreddin Konevi'nin yakın dostu Ahi Evran (Evren) Nasirüddin Mahmud'un latifeler içeren iki kitabını ortaya çıkarıp Nasreddin hoca fıkraları ile karşılaştırmış ve Nasreddin Hoca'nın aslen Ahî Evran, olduğunu ve Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin *Mesnevî*'de Cuha diye andığı baş düşmanı kişinin de aslen Nasreddin Hoca olduğunu iddia etmiştir.

"Kur'an-ı Kerim'de Geçen 'İsrailoğulları' ve 'Yahudiler' Kavramlarının Değerlendirilmesi" [Evaluation of the Concepts of "Children of Israel" and "Jews" According to the Holy Qur'an] başlıklı makalede Servet ZEYREK, Kuran'da diğer kaynaklarda olduğu gibi aynı millete neden iki farklı şekilde hitap edildiğini yorumlamaya (tefsir etmeye) çabalamıştır.

Kuran'daki, *Yehûd(i)* ve *Benû İsrâil / Benî İsrâil* (İsrailoğulları/ Yakupoğulları) sözcükleri veya öbeklerinin diğer kutsal kitaplarda olduğu gibi aynı insan grubunu imlemesine rağmen Beni İsrail kavramı daha olumlu bağlamlarda geçmektedir. Bu durum, Kuran'a göre Yakup peygamberin diğer adının İsrail olması ile birlikte değerlendirilebilir. Kuran'da Yahudi kavramı Medineli Yahudileri anlatan ayetlerde kullanılırken Beni İsrail ise daha önceki zamanda yaşamışlar (kadim) için genelde kullanılmıştır. Kuran'da peygamber kendisini İbrahim'le ilişkilendirmesine rağmen Kuran'da "İbrani" kelimesi yoktur.

Buna rağmen birbirinin yerine kullanıldığı ayetler de vardır. Bu noktada bu iki kavram arasında çok anlamlılık (*iştirak / vücuh ve nezair*) ve eş anlamlılık (*müteradif*) konusunda bir karara varmak zordur.

Kökene tartışmalı olsa da Kuranda özel isim olarak ise 9 defa Yehûd(i) (el-yehûd/yehûdî, يهودى/اليهود) geçer. Bu kelimenin İsrail/ Yakup nebini 12 oğlundan birisi olan Yehuda'dan (יהודה/Judah) geldiği düşünülebilir. nübüvvet ve krallık hakkının verildiği Yahuda soyunun (Levililer de) diğer (İsrail) krallıktan fazla yaşaması ve Tevrat'ın onların zamanında derlenmiş olduğu savı Yahudi sözcüğünün önemini göstermektedir.

Yehud sözcüğü; Yakup, Yusuf, Yunus ve Kuran'da geçmeyen diğer özel sözcükler, (Yehuva, Yuşa vb) gibi "ye" harfi ile başlayan İbranicedeki gelecek (*atid*), Arapçadaki şimdiki ve geniş (*muzari*) zaman eyleminin üçüncü tekil kişi çekiminden adlaşmıştır.

Kuran'da Yahudi sözcüğü ile ortak köke sahip başka sözcüklerin olup olmadığı tartışmalıdır. Genelde gelenekte yaudi kelimesi "(hakka) dönmek, tevbe etmek," anlamındaki HVD (هود) kök harfleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu kökten türediği düşünülen sözcükler, üç yerde ad (huden, hûd / هود), on ayette *ismi mevsulden* (*elležine / الذین*) sonra geçmiş zaman üçüncü tekil şahı fiil olarak (*hâdû / هادوا*) bulunur. Din adı olarak kullanılan *yehûdiyye* (Yahudilik, *yahadut*) sözcüğü Kuran'da kullanılmaz. O dönemde böyle bir kavram yoktur, Kuran kategori olarak dini değil, dini topluluğu esas almıştır. Bu tür topluluk isimleri cemi'ye benzeyen isimler olup tekili (müfred) nisbet ya (ي)'sı ile yapılır..

İsrail (اسرائيل) ise 41 ayette "Beni İsrail" (bir ayette Benu İsrail), iki ayette ise yalnızca "İsrail" olarak geçer. Kuran'da İsrail sözcüğü ile ortak köke sahip başka sözcüklerin olup olmadığı tartışmalı olup HVD kökü gibi bir birlik yoktur. bu sözcüğün Allah'ın kulu (*esirullah / اسر* kökünden) , Allah'ın şerefli *seriyyullah / سرو* kökünden), gece yürüyen (سرى kökünden) anlamlarına geldiği düşünülmektedir. Bunlardan sadece ikincisi İbranicedeki "üstünlük, galibiyet anlamını içeren sarar (שרר) (köküne en yakın olanıdır.

"1599 Sakız Adası Baskını ve Sakız Yahudilerinin Durumu" [1599 Chios Raid and Situation of Chios Jews] başlıklı makalede Orçun NALEZEN, Yunan adalarının beşinci en büyüğü, İzmir'in Çeşme ilçesinin karşında, çıplak gözle görülebilecek uzaklıkta (8 Km), 842 km kare olan Sakız adasındaki Yahudilerin sur içinden sürülüp sürülmediğini çözümlenmektedir. Osmanlı sultanlarının 1566-1913 yılları arasında yönettiği Sakız adasındaki Yahudi yerleşimi Helenistik döneme kadar uzanmakta olup Yahudiler 1960'lara kadar bu adada yaşamıştır. Bölge Yahudilerin en önemli yerleşim yeri olan Selanik ve İzmir şehrinin kıyılarının bulunduğu Ege (Adalar) Denizi'nde Yahudi toplulukları, Sakız, Girit ve Rodos gibi adalarda yaşamıştır.

Osmanlı yöneticiler, Osmanlı sultanlığına yeni katılan yerlere "istimâlet" yaparak gelip yerleşenlere, şenlendirenlere sıcak baktığı gibi tersi durumda olmuştur. Sakız adasındaki iskan veya yerleştirme politikası biçiminde uygulanması planlanan sürgün, bireyler yerine topluluklara uygulanan bir uzaklaştırma cezasıydı.

Doar Ha-Yom gazetesinde yayınlanan, Güneş ALKAN'ın çevirdiği "Milli Kahraman" [National Hero] adlı haber yorum Atatürk' hakkındadır. 4 sayfalık gazetenin 1-2. sayfalarında çıkan haberde gazetenin Atatürk'ü betimlerken kullandığı dil olumlu olup popüler ve sansasyon/ duygusaldır.

Gazetenin bu coşkulu dili kullanması, sokaktaki kitleye seslenen gazetenin yayın politikasına uygun bir dil olup politik duruşları ile de uygun olabilir. Çünkü o dönemde Atatürk'ün İngilizlere karşı kurtuluş savaşı mücadelesi vermesi gibi revizyonist Siyonistler de İngiliz politikasına karşı sert bir duruş sergilemişlerdir. Ayrıca Atatürk'ün Yahudi olmadığı vurgulanmasına rağmen Selanikli olması ve Osmanlı hükümeti ile arasının iyi olmaması da bu olumlu anlatımda önemli bir etken olabilir.

İsrail Ulusal Kütüphanesi'nin gazete koleksiyonu, çevrimiçi olarak okunup aranabilecek milyonlarca sayfa ve yüzlerce gazete içerir: İsrail basını, Yahudi basını, Osmanlı Filistin'in Arap basını, çocuk basını ve günlük basın. Manda döneminde çıkan İngilizce (*The Palestine Post*) ve İbranice (*ha-Arets*) gibi kaynaklar Yahudilerin yapısını anlamak için önemlidir.

Daily Mail gazetesi gibi kitle basın modelini örnek alan, popüler bir gazete olan *Do'ar ha-yom* (Ağustos 1919- Haziran 1936) Eliezer Ben-Yehuda'nın oğlu Itamar Ben-Avi liderliğinde çıkarılıyordu. Gazete, ekonomik ve siyasi meselelerde sağcıydı ve Yahudi nüfusunda büyüyen sosyalist (*ha-Arets* gazetesinde yoğunlaşan hegemonyaya) karşı duruyordu.

Yazarlarımızın İbraniceden Türkçeye yapılan buna benzer çevirileri dergimize göndermelerini istiyoruz. Bu tür çalışmaların araştırma kadar İbranice öğreniminde de yeni olanaklar sunacağını bekliyoruz.

Her biri kendi alanına katkı sunan bu makaleleri keyifle ve ilgiyle okumanız dileriz.